

Innovatief uit de Knel stelt Vlaamse aanpak als voorbeeld

Derogatie veilig stellen door zelf nitraat te meten

Het scheelt een berg papierwerk en je kunt er op zijn minst de bemestingsruimte mee veilig stellen die bedrijfsspecifieke derogatie biedt. Door zelf nitraat te meten, kunnen veehouderijbedrijven zelf het heft in handen nemen. De Tweede Kamerleden Dijkgraaf, Geurts en Lodders tonen interesse.

Niet dat de waarden die hij meet altijd heel laag zijn, maar het nitraat meten met de app op de telefoon geeft Johan Koskamp uit Aalten (GD) wel een indruk van de waterkwaliteit in de sloten en in de grond op zijn bedrijf. Hij verbindt de resultaten aan de bemestingsgegevens. Ook bespreekt hij ze met de studiegroep Vruchtbare Kringloop Achterhoek, waar hij lid van is. Het meten werkt heel eenvoudig: een kwestie van een lakmoespapiertje bij de mobiele telefoon houden en klaar is Kees. Kosten:

nog geen 50 cent per meting. De meetstrip wordt één seconde in het water gedoopt en na zo'n 60 seconden afgelezen. Dat gebeurt door de kleur van de strip te vergelijken met een legenda. Een donkerroze kleur duidt op een hoge concentratie (> 20 milligram nitraat per liter), een lichte kleur op een lage concentratie (< 10 milligram nitraat per liter). Via de app wordt een foto van zowel de strip als de legenda gemaakt. Vervolgens vertaalt de app dit naar een precieze nitraatconcentratie in milligrammen nitraat per liter en geeft de

app de mogelijkheid de meting via internet te delen. De gemeten concentratie komt dan op een online kaart terecht waar ook eerdere meetresultaten staan.

Steeds meer metingen

Deltares, een waterkwaliteitsinstituut gevestigd in Delft, is de leverancier van deze technologie. Sinds afgelopen herfst wordt op verschillende plaatsen in de Achterhoek op boerenbedrijven de waterkwaliteit in

Waterschappen digitaliseren het meten van de waterkwaliteit. Het Waterschap Rijn en IJssel staat op het punt het nitraatgehalte via een uitgebreid peilbuisnetwerk in heel zijn werkgebied uitgebreid in beeld te brengen.

relatie tot het bemestingsniveau gevolgd. Bij Doetinchem werd een nitraatgehalte van 45 milligram per liter gemeten, dicht bij de grens van 50 milligram nitraat die de Europese Unie stelt. De metingen zijn niet heel betrouwbaar, zegt Deltares er direct bij. Maar ze zijn wel uitermate geschikt om bronnen van vervuiling op te sporen. Met nauwkeurige laboratoriumanalyse kan precies in beeld gebracht worden waar en waarom het mis gaat, met zo laag mogelijke kosten. Ook waterschappen digitaliseren het meten van de waterkwaliteit. Het Waterschap Rijn en IJssel staat op het punt het nitraatgehalte via een uitgebreid peilbuisnetwerk in heel zijn werkgebied uitgebreid in beeld te brengen, zowel in het grondwater als in het oppervlaktewater. Ook het waterschap Aa & Maas in Oost-Brabant heeft vergevorderde plannen.

Deelnemers aan het Koeien & Kansensproject hebben al jarenlang meegewerkt aan monitoring van de waterkwaliteit. De resultaten van deze metingen laten zien dat de nitraatgehalten op maïsland veel hoger zijn dan op grasland. Dat verklaart voor een deel waarom er in de meest maïsrijke gebieden van Nederland nog steeds structureel te hoge nitraatgehalten in het grondwater worden gemeten. Vandaar ook dat de groenbemester na maïssteelt steeds meer gemeengoed wordt. Mocht het onvoldoende extra organische stof opleveren bij de volgteelt in het voorjaar, dan gaat het in elk geval nitraatuitspoeling tegen.

Vlaamse aanpak

Maar van een landelijk meetnetwerk dat met een gerichte aanpak overschrijding in beeld brengt, bronnen van vervuiling opspoort en probeert weg te nemen, zoals in Vlaanderen, is het in Nederland tot nu toe nog niet gekomen. Sinds een jaar of vijf is in Vlaanderen het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting (CVBB) actief. Deze organisatie, die met financiële ondersteuning van de Vlaamse overheid metingen verricht om de problemen op te sporen, constateert dat de gerichte aanpak werkt, in waterkwaliteitsgroepen. Met behulp van extra metingen van de nitraatconcentratie in de waterlopen stroomopwaarts, uitgevoerd door

de medewerkers van het CVBB, en de informatie die tijdens dergelijke waterkwaliteitsgroepen wordt verzameld, zoeken de CVBB-medewerkers samen met de lokale landbouwers naar oplossingen om de nitraatverontreiniging tegen te gaan. Rond meetpunten waar de nitraatnorm van 50 milligram nitraat per liter in het bovenste grondwater en het oppervlaktewater wordt overschreden, kan het CVBB de grondgebruikers aanbieden om de percelen intensiever te volgen. Dan wordt het water nauwkeuriger onderzocht op laboratoriumniveau en op grond van de laboratoriumanalyse worden perceelsspecifieke bemestingsadviezen gegeven.

Laaghangend fruit

Mede dankzij deze aanpak is het nitraatgehalte in heel Vlaanderen structureel gedaald. Maar nu het laaghangende fruit is geplukt, wordt het lastiger om nog resultaat te boeken, vertelt directeur en algemeen coördinator Dirk Coomans. „Vergelijk de officiële metingen van het nitraatgehalte met flitspalen. Er wordt continu snelheid gemeten en daardoor vermindert het aantal overschrijdingen van de maximum toegestane snelheid, maar snelheidsovertredingen zijn daarmee niet de wereld uit. Ook als er wordt gerekend met een marge van 5 procent overschrijdingen, die de Europese Unie toestaat, blijft het percentage rode cijfers te hoog.

Dat heeft overigens niet alleen met drijfmesttoewending te maken. Ook bijbemesting in de vollegroenstroken tijdens het groeiseizoen blijkt een oorzaak. Daarnaast is uitspoeling van nitraat onvermijdbaar na hevige neerslag tijdens het groeiseizoen, zoals in juni 2016. Maar ook een langdurige periode van droogte, zoals in juni dit jaar, kan verhoogde nitraatgehalten in het oppervlaktewater veroorzaken. De mineralisatie van organische stof kan dan plotsklaps enorm pieken. Bleef het alleen bij deze overschrijdingen gedurende het teeltseizoen, dan was het te overzien. Maar een groter probleem is overschrijding door nitraatrijke bronnen en kwelwater. Dergelijke vervuiling met nitraat kan tot tientallen jaren lang onderweg zijn en van ver komen”, vertelt Coomans.

Samen met onderzoekers van proefboerderij Hooibeekhoeve in het Vlaams-Brabantse Geel praatte hij in september van dit jaar een Tweede Kamer-delegatie bij over de werkwijze van het CVBB. SGP'er Elbert Dijkgraaf nam op uitnodiging van belangengroepering Innovatief uit de Knel het initiatief om samen met zijn collega's Lodders van de VVD en Geurts van het CDA de Vlaamse aanpak te bestuderen. Vertegenwoordigend adviseur Henk Antonissen van de belangengroepering Innovatief uit de Knel ziet het zelf meten van de waterkwaliteit als een van de mogelijkheden voor de aangesloten veehouderijbedrijven in Brabant en Limburg om extra plaatsingsruimte voor organische mest af te dwingen. „Natuurlijk moet het systeem garanties bieden over de transparantie en de fraudegevoeligheid. Maar zo moeilijk is dat niet. Onafhankelijke controleurs inzetten die zelf bepalen waar ze monstereen en onafhankelijke gecertificeerde laboratoria inzetten”, zegt Antonissen.

Hij vermoedt dat er andere belangen spelen in het Haagse dan alleen het aanpakken van mestfraude en de waterkwaliteit. „De veestapel moet krimpen. Zeker onder de vorige bewindspersoon was dat het doel. Deze oplossing van zelf meten is al jaren beschikbaar, maar tot nu toe maakt de Nederlandse overheid er geen gebruik van. Ook LTO aarzelt om het met beide handen aan te grijpen. Als je alles nauwgezet in beeld brengt, gaat dat hoe dan ook ergens in de agrarische sector pijn doen. Dat speelt op de achtergrond ook een rol. Maar het is nog niet te laat. Het kan nog steeds.”

Brussel beslist

In het zesde Actieprogramma Nitraatrichtlijn is ruimte gereserveerd voor bedrijfsspecifieke bemesting en extra ruimte voor mest van het eigen bedrijf in plaats van kunstmest. Op dit moment gaan ministerie en politici niet in op de vraag welk perspectief het zelf meten van de waterkwaliteit biedt. Het binnenhalen van de derogatie heeft prioriteit. Minister Carola Schouten heeft het voorstel voor de Nederlandse aanpak naar Brussel gestuurd. De komende maanden wordt duidelijk of en zo ja onder welke voorwaarden Brussel akkoord gaat. ■

De meetstrip wordt één seconde in het water gedoopt en na zo'n 60 seconden afgelezen. Vervolgens vertaalt de app dit naar een precieze nitraatconcentratie in milligrammen nitraat per liter.

Waterkwaliteit in de Randstad

De Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV) heeft dezelfde gedachten over het meten van waterkwaliteit als de actiegroep Innovatief uit de Knel. Zij hebben in beeld laten brengen hoe het gesteld is met de waterkwaliteit nabij overheidsinstituten in de Randstad, die zich met waterkwaliteit bezig houden, zoals het RIVM, PBL en Deltares, en vergelijken dat met de cijfers die van het platteland afkomstig zijn. Wat blijkt: het fosfaatgehalte in de Randstad is veel hoger dan in de gebieden met een hoge veebezetting in Nederland. Het nitraatgehalte werd niet onderzocht. Bestuurslid Bertus Doppenberg uit Wapenveld (GD):

„Wij willen zelf aan de slag met het meten van de waterkwaliteit. Op die manier kun je als veehouder zelf bedrijfsspecifiek aantonen dat je recht hebt op extra bemestingsruimte. Zo behoud je niet alleen de huidige derogatienorm, maar mag je zelfs veel meer mest op het eigen bedrijf gebruiken, in plaats van kunstmest. Dat scheelt een enorme berg papierwerk vanwege BEX, BEP, KLW en wat niet al, het kost veel minder geld en het brengt veel beter in beeld hoe het nu echt gesteld is met de waterkwaliteit. Bovendien is het bij uitstek bedrijfsspecifiek. Waar wachten we nog op?”

